

Vladislav Dolník

ΥΪΤΕJ U NÁS,
ΜΕΤUΔΕ!

© Vladislav Dolník, 2023
Illustrations © Evženie Schreiber, 2023

ISBN PDF 978-80-7551-336-6

ISBN epub 978-80-7551-337-3

Obsah

KAPITOLA PRVNÍ

KAPITOLA DRUHÁ

KAPITOLA TŘETÍ

KAPITOLA ČTVRTÁ

KAPITOLA PÁTÁ

KAPITOLA ŠESTÁ

KAPITOLA SEDMÁ

KAPITOLA OSMÁ

KAPITOLA DEVÁTÁ

KAPITOLA DESÁTÁ

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

KAPITOLA DVANÁCTÁ

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ
KAPITOLA PATNÁCTÁ
KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ
KAPITOLA SEDMNÁCTÁ
KAPITOLA OSMNÁCTÁ
KAPITOLA DEVATENÁCTÁ
KAPITOLA DVACÁTÁ
KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ
KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ
KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ
KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ
KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ
KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ

Vysvětlivky

Doslov

o tom, jak si Soběbor, všemi nazývaný Soběk, udělal novou píšťalku a jak na ni hrál

Staroslovanské hradiště Lišeň, kolem roku 862 AD

Soběk přiložil píšťalku k ústům. Zahrál jeden tón, pak druhý. Teď nahoru a dolů. Celkem by to šlo, ale ne úplně. Zkusil to znova. Ta třetí dírka úplně nesedí. Vzal hrot ze starého francéského šípů a třetí dírku opatrně rozšířil. Zkusil znovu píšťalku, ještě je to málo. Dírku opatrně rozšířil o trochu víc. Pořád to není ono. Tak ještě jednou. Do Peruna, to je moc!

Soběk měl na sebe vztek. Vzal tóny odspoda nahoru a zase dolů. A ještě jednou. Slyšíš, ty Wichingova podzemní obludo? Poslouchej dobře, jak jedním nešikovným pohybem můžeš zkazit všechno. Slyšíš? Dobře si to zapamatuj: Až budeš příště vrtat do píšťaly dírky, třetí odspodu musí být menší, tak si to zapiš za uši! Tahle kočičí muzika ti snad trochu pomůže si to zapamatovat. Soběk byl plný hořkosti a trestal sám sebe špatnou hrou na špatně vyrobenou píšťalu. Schválně kazil prstoklad, jen ať si to uloží do paměti, ať mu to připomíná, že má být zatraceně opatrný, až bude příště dělat novou píšťalku. Pak se to stalo. V jednu chvíli zůstal Soběkovi prsteníček na dírce, zatímco prostředník byl už ve vzduchu. Takhle se přece nehraje! Jenže píšťala ze sebe vydala správný tón. Soběk se zarazil. Pak zahrál nejnižší tón. Potom zvedl malíček. V pořádku. Teď zvedl prsteníček. Pořád dobrý. A teď zvedl prostředníček a přitlačil prsteníček. Do Peruna! Odpusť, Matko Bohorodičko, ale tohle je něco. Kdyby ho slyšel otec Wiching, hned by mu poručil odříkat aspoň pět paternosů. Ať jde otec Wiching někam, tohle je něco. Tohle je mnohem důležitější. Znovu zkusil tón s volným prostředníčkem a přitlačeným prsteníčkem. A znovu. A pak ještě jednou. Soběkovi se chtělo zpívat. Soběkovi se chtělo tančit. Ale hraní je mnohem lepší. A tak hrál. Hrál sobě, hrál sluníčku, hrál včele na květu pampelišky, hrál kravičkám, co se pásly opodál.

„Co to je za krysí piščení?“ zarazil ho navztekáný hlas. „Neřek sem ti snad, že tady nemáš co dělat? Tady vládnu já!“

Soběk zvedl oči. Nad ním stál Mstislav a krok za ním celá jeho klukovská družina. Všichni se tvářili výhruzně, nejvíc malý Rastibor. Mstislav kývl hlavou. Rastibor se rozběhl a zkusil Soběkovi vyrvat píšťalku. Vtom zakňučel a chytil se za koleno: „Von mě kop!“

Mstislav se uchechl a znovu kývl hlavou. Tentokrát se na Soběka vrhlo několik kluků a ve chvílce Mstislavovi jeden z nich podával píšťalku.

„Co s ní uděláme?“ zeptal se pobaveně své klukovské party její vůdce.

„Hodíme ju do sraček!“ pomstychtivě vykřikl Rastibor a hned natahoval po píšťalce ruku. Mstislav zaváhal, nikdo další se nehlásil, a tak Rastiborovi píšťalku přece jen podal. Nejmenší družiník vzal píšťalku, koleno ho zázračně přestalo bolet, a strčil ji s pomstychtivým výrazem v umouněné tváři do čerstvého kravince na kraji cesty. Ujistil se, že z píšťalky nevyčuhuje ani kousek a vítězoslavně pohlédl na Soběka.

„To je teho,“ ušklíbl se Soběk. „Udělám si novó. Bude hotová raz dva.“

„Esli nás budeš dál votravovat tím svým krysím piščením, tož ti pak budem muset přerazit ty tvoje pazóry,“ zasyčel Mstislav.

* * *

Nová píšťalka nebyla hotová raz dva. Technicky vzato snad ano. Ale i když Soběk pečlivě odměřil vzdálenosti mezi dírkami, nezněla dobře. Že chraptěla, to zas tak moc nevadilo. Všechny píšťalky přece chraptěly. Ale tón se třemi zavřenými dírkami nezněl ani trochu dobře. A přefukovaný tón byl ještě horší. Udělá novou. Ale ani ta nebyla zrovna skvost a na hraní se už vůbec nehodila. Po pár dnech začal Soběk váhat, jestli nemá pohaněnou píšťalku vytáhnout z míst, kam ji strčil malý Rastibor. Bránil se tomu. Nakonec ji přece jen vytáhl, nebylo vyhnutí. Nechutná hnědá hmota zalezla do dírek i do dutiny. Soběk seběhl k potoku a píšťalku pečlivě umyl. Na povrchu už nebylo její pohanění

vidět, ale vevnitř bylo stále ještě hnědo. Soběk ulomil rákosové stéblo a vyčistil píšťalku i zevnitř. Pak ji chvíli podržel pod hladinou a nechal vodu, aby jí protékala. Nato ji oklepal, otřel o halenu a přiložil ke rtům. To nebylo krysí pištění, to byl prasečí kvikot. Musí ji nechat trochu vyschnout.

* * *

„Takhle ty hlídáš?“ ozval se za Soběkem rozzlobený hlas.

„Do Peruna,“ lekl se Soběk.

„Co to máš? Ukaž!“ natáhl otec velitelsky ruku.

Soběk mu neochotně podal píšťalku. Otec ji uchopil, pohrdavě přeměřil, a pak ji velkým obloukem hodil až kamsi do trní na mezi.

„Ty snad nemáš žádnou pořádnou práci? Co ta dolní pšenice? A kde máš šecky vovce?“ mračil se otec.

„Tady,“ ukázal nerozhodně Soběk kolem sebe.

Otec ho udeřil do obličeje. „Su teď ve vladyčké družině, tož takhle se mnó mluvit nebudeš! Tak kde só?“

„Za staró dóbravó, jako dycky. Pasem je tam s vostatníma klukama.“

„Za staró dóbravó? Nechodíte je tam šukat?“

„Vovce?“ zrudl Soběk. „Možná vostatni kluci. Ale já s vovcama nemusim,“ rozhořčeně pohlédl na otce. „Dyby sem chcel, tak možu s nějakó holkó.“

Otec se zatvářil pobaveně.

„Ale já nechcu!“

„To kvůli holkám hraješ na písčalu, co?“

„Nemožu za to, že sa jim to líbi.“

Otec se jen pobaveně zachechtal. Pak zvážněl.

„Bacha na Mstislava,“ řekl trochu usmířeně. „De po tobě a moh by ťa dostat do pořádných sraček. Nésu jediné, kdo si teho všim. A fčil plav.“

Soběk vykročil směrem k pastvině za starou doubravou. Otec zase k vesnici. Sotva zmizel za první chalupou, Soběk se otočil a rozběhl se k mezi, kde někde měla dopadnout jeho píšťalka. Měla, ale nedopadla. Nikde nebyla. Soběk se vrátil k potoku, kde ho zastihl otec. Píšťalka letěla tamtím směrem, musí se nejspíš podívat o kousek víc doleva. Nakonec prolezl pořádný kus houští. Poškrábaný, ale píšťalku přece jen našel. Pečlivě si ji prohlédl. I přes tvrdý dopad byla celá. Soběk ji opatrně přiložil ke rtům. Pach z kravince byl stále ještě dost silný. Soběk zahrál tón. Pak ještě jednou. A teď nahoru a dolů. Píšťalka nechrapěla. Tóny byly čisté. Soběk přestal vnímat vůni, která pořád ještě vězela v písčale, a pustil se do hraní. To není možné, tyhle nádherně čisté tóny. Že za to může ten kravinec! Soběk byl radostí bez sebe.

„Neřek sem ti, abys teho krysího pištění nechal?“ ozvalo se za Soběkem. „Tobě to dovopravdy nestačilo? Tož ti budem muset ty tvoje pařáty trošky naklepat, aby si teho nechal.“

Soběk zvedl hlavu. Mstislav s celou svou klukovskou družinou. V ruce držel kámen a napůl výhružně a napůl pobaveně si jím pohazoval. „Položte mu

tu jeho zasranó hnátu tam na tu kládu,“ prikázal. Všichni se vrhli na Soběka. Chvíli to trvalo, ale pak přece jen Soběkova ruka skončila na kládě, připravené u blízké kovárny bůhvíčkemu. Soběk zatnul ruku v pěst.

„Jak chceš,“ usmál se škodolibě Mstislav. „Tak ti rozmašírujem celó pařá-tu.“

„Já, já!“ hnal se po kameni v Mstislavově ruce malý Rastibor.

„Co ty? Só tady aji vostatní,“ zarazil ho Mstislav.

„Von mě kop, eště fčil mňa to bolí,“ zkřivil obličej až příliš divadelně Rastibor.

Mstislav se zatvářil pobaveně. Pak pomalu podal kámen Rastiborovi.

„Co to být tady?“ zahromoval za nimi hlas s těžkým franckým přízvukem.

Kluci pustili Soběka a tvářili se jako nebeští andělci. Zamračený mnich Wiching v benediktinské kutně si je chvíli pozorně prohlížel. Pak se zeptal už klidnějším hlasem: „Kdo z vás tady hrát na písťala?“

Mstislav se rozhlédl po klucích, pak se pođíval na Soběka. Ten se sotva bude hlásit. Přitom by z toho mohl koukat nějaký docela dobrý šolich.

Mstislav pohlédl na mnicha: „Já, votče.“

„A kolik ty se dnes pomodlit Pater noster? A Ave Maria?“

Do Peruna, sklonil hlavu Mstislav. Tak tohle mu nevyšlo. Vypadalo to tak slibně a je z toho nakonec sprdunk.

„Pracovat a modlit, jenom tak spása duše. Žádný rozpustilý tanec, rozumuět?“

Mstislav se sklopenou hlavou jako by pokorně přikývl.

„A ty už umět Pater noster?“ přimhouřil oči mnich. „Celý?“

Mstislav slabě znovu přikývl.

„Dobře,“ usmál se spokojeně mnich. Pak zvážněl: „Tak jak to být?“

„Paternos... terkvík celý...“ soukal ze sebe pomalu Mstislav. Dál to nešlo. „Ale votec Wilibald říkal, že sa klidně možem modlit Vočenáš a ne Paternos.“

„Otec Wilibald být daleko. Tady rozhodovat já. Tak honem!“

„Paternos... terkvík celý...“

„*Sanctificetur nomen tuum*,“ jako by znechuceně vyplivoval jednotlivá slova mnich. „Přijít v peklo, když neumět. Peklo, plamen. Pod zem, skoro jako člověk na druhá strana země,“ pođíval se uhrančivě na Mstislava. Ten však zůstával stát se sklopenou hlavou a mnichův výhružný pohled se míjel účinkem. Mnich si nakonec odplivl, pokřičoval se a vydal se směrem k roubence označené křížem.

Mstislav zvedl hlavu. Jeho banda hleděla na svého vůdce poněkud rozpačtě.

„Tak to dokončíme, ne?“ křečovitě se rozesmál Mstislav.

Soběkovi došlo, že promeškál možnost k útěku. Než se vzpamatoval, už ho zase držely špinavé klukovské ruce a pravačku mu tiskly na kládu. Zatnul ji v pěst. Mstislav do ní udeřil loktem. Prsty ukryté v pěsti vystřelily ven a Soběk tiše zanařikal.

„Tož sa do toho pusť,“ kývl Mstislav na Rastibora.

Ten se zatvářil nešťastně. „Já ten šutr zahodil, jak sa tady vobjevil Wiching. Co dyby si ho všim?“

„Copak je tady málo šutráků?“ zasmál se nadřazeně Mstislav.

„A jo,“ vyhrkl Rastibor a začal horečně vybírat na zemi vhodný nástroj exekuce. „Tendle je jiné, ale hodit sa bude sténě,“ zvedl ze země šedý kámen.

„Tak sa do toho dé. Prostředníček bude zatím stačit,“ rozhodl Mstislav.

Z kovářny vyšel kovář Mojslav, pro svou sílu přezdívaný Medvěd.

„Co to tady máte? To ty si hrál na tu písčalu?“ pohlédl na Mstislava.

Mstislav zaváhal. Neudělá dvakrát stejnou chybu. „Já? Já ne, depak.“

„Tak kdo teda?“ přimhouřil nedůvěřivě oči Medvěd. Přejížděl očima klukovskou bandu. Kluci už mezitím Soběka pustili. Ten vstal a řekl tiše: „To sem byl já.“

Kovář překvapeně vyvalil na Soběka oči: „Ty? To snad ne! Tož mi to teda předved! Zahré něco!“

Soběk se ošil: „Nemám na co.“

Medvěd si dal ruce v bok a přejížděl očima z jednoho kluka na druhého. Pak se jeho pohled zastavil na Mstislavovi.

„Vrať mu tu písčalu!“

Mstislav byl chvíli nevinnost sama. Pak nevydržel Medvědův pohled a sáhl do rukávu. Vytáhl písčalu a hodil ji Soběkovi k nohám.

Soběkova touha mít zpátky písčalku byla silnější než jeho hrdost. Sehnul se pro ni a přitiskl si ji k hrudi.

„Tož hré.“

Soběk přiložil písčalu ke rtům. Mstislav kývl na svou klukovskou družinu a loudavým krokem a s předstíranou lhostejností vyrazil směrem k horní pasvině. Jeho družina za ním. Soběk spustil ruku s písčalou a díval se za nimi.

„Hré, teď ti dajó chvílu pokoj. Tak teho využij,“ usmál se kovář.

Soběk znovu přiložil písčalu ke rtům a začal hrát. Váhavě, pomalu. Hrozba, že mu zmrzačí prostředník, byla stále ve vzduchu, i když už byli kluci pryč.

„Před chvílí si hrál něco vo dost inšiho,“ zakabonil se kovář. „Zkus to, jako dybys hrál na knížecím hodokvasu v Moravagrađu a hrál tam k tancu samotnému knížeti.“

Soběk se té pošetlosti lehce usmál. Tklivá melodie, která by se mohla jmenovat Balada o zmrzačeném prostředníku, pokračovala dál.

„Na todle by měl kníža Rastislav tančit?“ rozřehal se kovář. Zvedl ruce a začal tleskat do rytmu. Nejprve pomalu, pak se tempo postupně zrychlovalo. Soběk se chtě nechtě přizpůsobil.

Kovář se pomalu začal točit: „Vidiš, že to de!“

„To ty hrát! Já to vědět!“ ozval se přísný hlas bratra Wichinga.

Soběk přestal hrát, kovář se přestal točit i tleskat.

„Hudba být krásná, pocta... a oslava... Bůh. Ale hudba, tanec, to velký hřích. Hudba pro duše, ne pro tělo,“ zarmouceně vysvětloval mnich. „Ty mi

dát ta píšťala.“

Soběk svěsil ruce, pak si přitiskl píšťalku k hrudi. Nakonec se sklopenýma očima lehce zavrtěl hlavou.

„Ty odporovat?“ nemohl uvěřit takové troufalosti mnich.

„Nechte ho, votče. Za pět dní bude se mnó do Moravagradu a bude tam se mnó a s Komárem hrát na knížecí hostině. Tu píščalu tam bude potřebovat.“

„Tam být velká pohanská pijatika a smilnění, co?“ sáhl Wiching po píšťale, ale Soběk ucukl. Wiching se zaškaredil: „A co svatý Jan? Vy neslavit svatý Jan, co?“

„Vo tom, co je pohanské a co křesťanské, rozhoduje kníža. A von ani ten svaté Janek nepřinde zkrátka, dyž sa přitom trochu poveseleme.“

„Sodoma, slovanská Sodoma,“ tiše zaúpěl mnich a pokřížoval se.

KAPITOLA DRUHÁ

o tom, jak se pracuje se železem a jak se sestavuje kapela pro knížecí hodokvas

edvěď bušil do kusu železa na kovadlině. „To je hrozná práca, je to samá struska a žádné železo. Hamerníka, kerý udělá něco takového, by měli pověsit za gule na samé vršek hamru,“ prskal. Pak bezmocně vzdychl a vrátil železo do výhně. Přihodil pár kousků dřevěného uhlí a systematicky začal šlapat na měch.

Soběk seděl na lavici opodál a beze slova se díval, jak se beztvářý kus železa pomalu rozsvěcuje do červena.

„Proč seš tady, Medvěde? Proč néseš v Moravagradu? Só tam snad lepší kováři?“

„To sotva. Ale meče, jak je umijó Frankové, sténě u nás neudělá nikdo.“

„Pré ťa tam Rastislav chtěl.“

„Jo, tvářil se tak.“

„To ti to nemoh poručit?“

„Jasně, že moh. Dyby sem tam zvoestal, dostal bych kovárnu hned kósek za knížecím palácom. Ale von mi to neporučil.“

„A ty si nechcel?“ nechápal Soběk.

Kovář zvedl kleštěmi do červena rozpálený stále ještě beztvářý kus železa a položil ho na kovadlinu. Pak vzal do ruky kladivo a se zachmuřeným výrazem ve tváři začal do něj znovu bušit. Strusky už bylo o trochu míň, ale Medvěd vypadal pořád nespokojeně. Nakonec vrátil železo do výhně a znova

začal pumpovat vzduch. Ve výhni se to zase rozsvítilo.

„Ty mňa dovopravdy chceš vzít s sebó do Moravagradu?“

„Co je na tem divného?“

„Nikdy sem tam nebyl, je to dost' daleko. Ale Rastislav sa pré s nikým nemaže. Dokonce ani se svó rodínó ne. A pré taky jedním máchnutím meča dokáže v boju dospělému chlapovi useknót hlavu. Muzikářom snad hlavu sekat nebude. Ale nebojíš sa, že nás dá šecky strčit do chlívá mezi prasata? Co dyž sa mu nebude naša hra líbit? Pré je na muzikanty ras, hlavně na pištce.“

„Rastislav je válečník, to jo. Ale má taky ucho. Není teda enem válečník. Uši má jak netopýr. Snad proto je taky v boju tak dobré. On prostě hned uslyší, dyž sa něco děje, tož hned s tím stihne něco udělat. A v muzice? Pištci to u něho nemajó jednoduché, to máš pravdu. Na jednoho z nich dokonce pustil psy, ale von hrál tak hrozně, že já byt na jeho místě, udělám to taky.“

„Tak to aby sem si chránil krk, co?“

„Von vo něj nepřišel, akorát mu ti psi trochu pocuchali nohavice. A ty sa bát nemusíš. Máš sa eště dost' co učit, to jo. Ale máš přitom taky ucho. A to sa naučit nedá.“

Kovář vytáhl z výhně železo, co ho tak zlobilo, a znova se do něj pustil kladivem. Strusky odlétalo čím dál míň. Kovář, řečený Medvěd, teď vypadal skoro spokojeně. Železo pomalu dostávalo tvar. Soběk byl raději zticha. Teprve až když Medvěd vložil železo zpět do výhně, zeptal se: „Ty hraješ na brumbál, to tady vijó šici. Ale nehraješ eště na něco?“

„Jako na co?“ zatvářil se pobaveně Medvěd.

„Nevim. Akorát si vybavuju, že před časem tady kolem bylo dost' často slyšet taková divná muziku. Byla vopravdu dost' divná, nevim, k čemu bych ju přirovnal. To si hrál ty?“

Kovář se pobaveně zasmál. „Ty néspiš myslíš byzantské lyru. Depak, to sem nebyl já. To tady byl néspiš Komár a něco si zkóšel.“

„Myslíš Komára ze Žabinca?“

„Jo, teho. Vobčas sa tady sendem, abysme si tu muziku dali trochu dohromady a neudělali si v Moravagradu vostudu.“

„Komár? To je dost' divné méno. Proč sa mu říká Komár?“

„Proč? Už ani nevim, jak sa mu říkávalo dřív. Ale jak sa trochu naučil na tu lyru hrát, táhlo ho to každó chvílu, aby hrál na tu nétenčí strunu. Hned si mu k nohám posedalo plno ženských. To sa pochopitelně nikemu moc nelíbilo, tak sme mu šici začali říkát Komár. Komár pak najedno tvrdil, že sa mu tak říká proto, že vopichal šecky ženský v Moravagradu, ale to říkal akorát, abysme měli vztek. Moravagrad je velké a von zas tak dobré není. Je ale fakt, že dyž hrál na té nétenčí struně, tak to vopravdu vobčas připomínalo bzukot komára.“

Medvěd přestal šlapat měch, vytáhl železo z výhně a opět se do něj pustil. Teď už měl navrch on a ne železo. Jak nabývalo tvar a postupně ztmavlo, už se kovář dokonce usmíval. A teď s ním zase do výhně a zase přidat vzduch, ať

se ta bestie hanbou začervená.

Kovář si přitáhl džber s vodou a něco do něj nasypal z misky vedle. Přišlápl měch. Železo rozsvítilo do červena. Kovář je chytil do kleští a hodil do džbe-

ru. Chvilí jím točil, pak ten kus železa zase vytáhl. Začal si ho bedlivě prohlížet: „Ti zatracení Frantíci to určitě dělají sténě. Hlavně s hotovým mečem.“ Znovu položil železo do výhně a znovu párkrát sešlápl měch.

Soběk se probral ze zamyšlení: „Ale vona zní docela hezky, ta, jak říkáš, byzantská lyra. Fakt je z Byzance?“

„Pré jo. Dost' vzácné nástroj. Přišli sme k ní, dyž nás vobléhal Ludvík Němec. Jednu noc sme udělali výpad, to byl hodně hromské nápad. Teda ani ne tak hromské nápad, jako spíš to co bylo potom. Pár kluků tehdá přitem zařvalo, ale snad zasáhl Svantovít anebo sama Bohorodička, z výpadu sme sa vrátili s lyró.“

„A to na ni uměl Komár hrát?“

„Hrát?“ rozřehtal se Medvěd. „Nédřiv sa to jeho fidlání nedalo ani trochu poslóchat. S hraním to teda nemělo nic společného. Šak jo. Chvilu sem to zkóšel aji já. Ale s takovéma prstama?“ natáhl kovář před Soběka své otevřené dlaně. Při vzpomínce se kovář posmutněle usmál ale nepřestal šlapat na měch.

„Ale von má Komár trpělivost. Tož celó zimu pak nedělal nic jiného, než že enem fidlal. Jeho žena už ho zapřísahala, ať teho nechá, že pré z teho přinde

vo rozum. Ale von sa nedal. A najedno, sotva sešel snih, sa to jeho fidlání dalo skoro poslouchat. A hlavne sa podle toho dalo tancovat. Akorat tanec, to je rytmus, nic nez rytmus, toz jasně, že bez brumbálu to nende. A na ten hraju s dovolením a bez zbytečné skromnosti já.“

Medved prestal šlapat meč, vytáhl červené železo a s výrazem prevahy ve své umouněné tváři se do něj opět pustil pravidelnými údery. Železo jako by uznalo, že prohrálo, a podrobilo se. Začalo nabývat tvaru tyče. Kovář vrátil ztmavlou tyč do ohniště.

Soběkovi změna výrazu v kovářově tváři neušla. „Ale co sa s ňo stalo? Už sem pak tu lyru nikdy neslyšel.“

„No jo, byl to hodně vzácné nástroj. Komár ju choval jako voko v hlavě. Nesměla zmoknout, Komár ju pořád nosil zabalenó do čehosi, co vypadalo jako takové kožené pózdno. A dyž přišel zvenku do hodovní síně, néprv počkal, až sa pomalu vohřeje, a pak teprve ju vytáhl a začal na ňu hrát.“

„Ale proč?“

„Proč, proč, proč. Dyž je v celym hradišću jen jeden nástroj a seš to akorat ty, kdo na něho umí hrát, tak seš nepostradatelné. Komárovi to trochu vlezlo do hlavy, až sem si říkal, že by nebylo marné, dyby takových lyr tady bylo víc. A vostatní kluci si zas néspíš představovali, jak hrajó a kolem nich sedí spósta moravagradských ženských. Tož dyž tady byl posledně Karloman, tu chvilu jako nepřítel, tož sme si s pár klukama říkali, že by sa hodil jeden takové šikovné výpad a třeba bysme zas nějakó přinesli. Ale Rastislav přísně zakázal šecky výpady, tož sme nakonec ani nevystrčili z hradby frňáky. Karlomanovi vojáci na nás pokřikovali, že pré sme zbabelci, a eště mnohem horší věci, eště fčil sa ve mně vaří krev, dyž si na to spomenu. Poslali sme jim takové pozdrav, pořádně nabróšené šípy. Ale co chceš dělat se šípama, dyž ti vořežpruti měli drátěné košule? Jo vzít je tak sekeró pěkně po palici, to by bylo něco vo dost inšího. Ale dyž Rastislav zakázal výpady, a že pré kdo neposlechne, toho dá utopit v Moravě, tož sa nedalo nic dělat. A néspíš měl Rastislav pravdu. Karloman měl pořád nachystané pěkné hóf chlapisek v drátěných košulách, co dybysme sa nechali vobalamutit a vylezli ven.“

„A kde je teda dneska? Teda ta lyra.“

„Už není. V celém knížectvu byla jen jedna. No a při jednom hodokvasu u knížete skončila špatně. Marně ju balil Komár do všeckého možného, marně vo ňu pečoval. Už není.“

„To ju nějaké muzikokaz rozbil?“

„Ale depak. To byla vlastně taková dost nešťastná náhoda. Teda skoro. Dyž z něčeho dokážeš vytáhnout trochu muziky, ženské só pak jak uhranuté. Tož ke koncu hodokvasu si možeš vybírat, se které sa potěšíš. A Komár si už vybral, akorat sa to nelíbilo jednomu děvčisku. Vona asi taky vypila medoviny trochu víc, než měla. Névíc ju asi štvalo, že vona přece je přední členka Rastislavovy šukací družiny, zatímco ta, co si ju Komár vybral, byla snad dokonce enem přespólní, nebyla ani z Moravagradu. No tož tu děvuchu popad

vzteky a z milé byzantské lyry byla za chvíli akorát hromádka třísek. Komár si hned stěžoval u Rastislava a dožadoval sa náhrady škody. Ale kde by ta holka vzala nějaké stříbro na pokutu, tak to bylo enem takové plácnutí do vody. Vona teda měla ty svoje ženské poklady fakt pěkný, to sa musí uznat, nakonec sa kvůli nim taky dostala na Moravograd a do knížecího paláca. Ale už sa asi stěně Rastislavovi vomrzela, tak ju nechal vyhnat. Komár měl vztek, to je nějaká spravedlnost? Ale co moh dělat? Tož sa pak snažil přesvědčit moravogradské truhláře a snad aji tesaře, aby mu udělali novó. Někeří sa vo to dokonce pokóšeli, ale moc jim to nešlo, a tož nakonec poslali milého Komára hodně daleko. Von už nevěděl, co by měl dělat, aby moh aspoň na něco hrát. Zkusil písčalu, moc mu to nešlo. Tož si nakonec v zófalství udělal z kravského rohu taková kohornu. Na velké vyhrávání to zrovna není, ani ženské si neposedajó vokolo něho, dyž hraje, to teda ne. Ale k tancu to celkem de, teda dyž už tanečníci vypili dost medoviny.“

„Takže ty na brumbál, Komár na kohornu a k tomu snad aji já na písčalu. Eště někdo?“

„Přinde ti to málo? Tři stačijó, ale ten třetí je skoro pokaždy jiné. Hrával s náma jeden čas Svjatoslav. Ten byl přímo z Moravgradu. Ale pak jednu zimu začal najedno chrchlat, a než sme vynesli Moranu, už nebyl. Chvilu pak s náma hrál jeden pištec, ale jenom chvilu, ani nevím, vodkad' byl. No ten, co sem ti vo něm povídal, že na něho pustil Rastislav ty svoje hafany. Von zdrhnul a už sa neobjevil. Néspiš sa vrátil, vodkad' přišel.“

„Do Nitry nebo kam?“

„Co já vim? Ale podle řeči néspiš ne, von mluvil dost divně, jako by to snad byl nějaké Holasic nebo vodtam vod někad'. Na jednu stranu to bylo dobře, že vypad, akorát fčil sme byli enem dva, Komár a já, a nemít k tancu nic než brumbál a kohornu? Někerý děvčiska umijó pěkně zavrtět zadkem aji bez písčaly, ale vono to, málo platny, není vono. Tož dyž sem ťa uslyšel hrát, spad mi kameň ze srdca. Vemu ťa s sebo. Von sice bude vладыka brblat, ale do Moravgradu ťa musí pustit, esli si to nechce rozházet s Rastislavem.“

o sídle moravského knížete Rastislava a kde se tam ubytují muzikanti

ž šli celý den. Slunce se pomalu klonilo k obzoru, když v dálce uviděli Moravagrad. Soběk se ve svém ohromení zastavil, ale kovář Mojslav, řečený Medvěd, šel dál. Chvilí marně čekal, jestli uslyší za sebou rychlé kroky. Když se jich nedočkal, otočil se: „Však sa ho ešče naprohližíš, až ti to milé nebude.“

Soběk pomalu dohonil kováře: „To mi bylo jasné, že je Moravagrad velké, ale tak moc?“ „A pré só aji města, proti kerém je Moravagrad jak malá zaprděná dědina. To mi hlava nebere. Dyž si vemu, jak hrozně smrdí Moravagrad v létě, tož v tak vobrovskym městě to snad ani nende vydržať.“

„U nás to v létě smrdí docela dost, ale dá sa na to zvyknót.“

Kovář se zakabonil: „Tož ty si myslíš, že v Římě, Carigradu nebo u Karla Velikého to de?“

„Dyž dlóho nezaprši, tak asi ne-e.“

Za úvah o vlivu srážek na dýchateľnosť ovzduší dorazili ke vstupu do Moravagradu. Přešli dřevěný most a vstoupili do brány.

„Už ses tady dlóho neukázal, Medvěde,“ zahalekal jeden z dvojice strážných. Přestal se opírat o obrubeň brány a popošel k nově příchozím. „Né že by si tady nějak moc chyběl, ale vobčas je s tebo přeci jen aji zábava,“ poplácal kováře přátelsky po rameni. „Divim sa Rastislavovi, že ti to nedá rozkazem.“

„Já sa zas divim sobě, že sem du. Za tři dni už budu mit teho šaškeca až po krk, že mi z něho polezó voči až na košulu, a nebudu sa moct dočkat, až pudu zas pěkně zpátky dom,“ zašklebil se kovář.

„Moravagrad je Moravagrad, to je marné. Tady je život, né tam u vás, kde-si na koncu světa,“ dobíral si kováře zbrojnoš. „A co ten mladé? Neměl by spíš doma hlídat ovečky?“

Soběk se zamračil. Co tady vlastně dělá? Má toho chlapa v kroužkové zbroji kopnout? Nebo aspoň vypláznout jazyk a pak zdrhnout? Už už otevíral pus, ale vtom se ozval kovář.

„Ten?“ zašklebil se. „Přinde ti moc nevochmýřené? Šak dočké, až vytáhne tu svoju písčalu. Ešče ho budeš prosit, aby přestal, aby sis trošky vodpočal, jinak by ses moh utancovat.“

Zbrojnoš se zazubil: „Tož vitaj v Moravagradu, mladé. Pištce tady vidime celkem rádi.“

„Vidíte nebo posloucháte?“ vystrčil bojovně bradu Soběk.

„Přinde na to,“ rozesmál se ozbrojenec. „Dobré pištce aji docela rádi posloucháme.“

Kovář kývl hlavou a vykročil, Soběk se ušklíbl a hned se k němu přidal.

„Musíme néprv najít Vlastibora, ten to má tady na povel.“

„Na povel? Takže ne Rastislav?“ zatvářil se nedůvěřivě Soběk.

„Šecko ne, akorát palác a takové ty věci vokolo. Něco jak u nás Mstislav. Akorát je toho tady vo dost' víc. Rastislav je kníža a tož má na starost knížecí věci, a ne kam má uložit muzikáře.“

Pomalou procházeli předhradím Moravagrađu. Kovář byl zjevně na ten cvrkot zvyklý, ale Soběk měl oči navrch hlavy. V životě tolik lidí zaráz ještě neviděl. U nich doma, když se slavila úroda, se sešlo kolikrát taky dost' lidí. Ale proti tomuhle to nebylo nic. A těch chalup a chatrčí. Některé roubenky, některé zapuštěné do země. Za těmi většími hromady kostí. Ti, co v nich žijí, ti se mají. Skoro pořád maso. Ty kosti dost' smrdí. Ale zato všichni hned vidí, že kdo žije uvnitř, není žádný bezvýznamný pastevec. Tam bydlí pan Někdo. Možná dokonce někdo z knížecí družiny. A co je tohle? To musí být kostel. Soběk samozřejmě už mockrát slyšel, že v Moravagrađu jsou kostely postavené z kamene. Ale něco jiného je slyšet a něco jiného je vidět. A tamhle je ještě jeden. Další kostel. Anebo je to knížecí palác? Nahoře je kříž, tak to asi bude kostel. Tohle by snad mohl být knížecí palác.

„Medvěde, to je dost', že sa ukážeš,“ vytrhl Soběka z architektonických úvah rozesmátý mužský hlas.

„Vlastiku,“ zahalekal kovář. „Už ťa tady pěknó chvílu hledáme. Ses někam zašil, co?“

Muž ve zdobené haleně, kožešinové čepici a s mečem u boku se rozesmál: „Ale depak, mňa musí byt všady vidět. Jak sa ztratím z dohledu, někeré lidi hned přemože únava. A jak sa vobjevím, tak zas vyskočijó jak srna a možó sa přetrhnót, aby sem viděl, že dřó jak sómar.“

„Mocný majordome Vlastibore,“ uklonil se s předstíranou ponížeností Medvěd. „Nenašel by sa tady v tomdle hradišču, kerému na celém světě není rovno, kósek místa, néradš někde pod střechó, kde by mohli spočinót dva přespolní muzikáři?“

„Tož jasně, že jo. Pro teba akorát to nélepči. Chceš chalupu u mostka? Béva tam fčil rybář se svó rodinó, ale klidně ho vypakuju, dyž bude třeba.“

Kovář se přestal zubit: „Ne, ne. Ulož nás, kde chceš, akorát ne do té chalupy u mostka.“

Vlastibor chápavě přikývl: „Tož ke knížeti do paláca?“

„Rači ani to ne,“ ošil se kovář.

„Taky sem si to myslel. Jak chceš. Tož vás uložim v kupeckém dvorcu. Fčil tam není skorem nikdo. Tadyma doleva.“

„Kupci už zas rači tábořijó venku?“

„To snad ne, tady je bezpečno. Co bylo možné za Mojmíra, to by za Rastislava